

Från Leporanta till Pirskeri

Nestes tidigare fritidsområde, Pirskeri, i Utviken på Emsalö har fått ett alldeles annat utseende. Det är nu en högklassig fritidsby där man efter ändringen satsar på gammaldags gemenskapskänsla. Där emellan hette området Leporanta men nu är det igen Pirskeri. Ändringen fick till stånd den nya husbonden, Reijo Wuorio från Askola, känd som ägare till företaget Hakevuori. Emsalöbladet gjorde ett reportage om Pirskeri och dess nya husbonde.

Nestes gamla bastu vid mynningen av Utviken, kallad Raades bastu, är borta och i stället en ny högklassig byggnad med samma namn. De fina strandklipporna inverkade på ägarbytet. Bild. Bebbe Nyberg

Till en början var Reijo Wuorio inte alls intresserad av att köpa området. Inte så konstigt. Vid första besöket regnade det slask vågrätt. Vinden kändes ända in till revbenen. Den av Nestes arbetstagare omtäckta fritidsbyn var i uselt skick. Wuorio sade åt mäklaren att det här inte intresserar.

Pirskeri hade under årens lopp fått ett par nya ägare och namnet ändrats till Leporanta. Den senaste ägaren Borgåföretaget Enstos ägarsläkt satsade efter generationsväxlingen inte på området fastän de hade ordnat en ny strandplan för att förnya verksamheten med bl.a. ett kongresscentrum. Strandplanen förföll.

Någoting var det nog som drog Wuorio på nytt till området några dagar senare. Ensam. Och solen lyste. Och en gång till kom han. Och då beslöt han att skaffa området.

- Jag såg en potential i det.
- Det var nog de där strandklipporna som sluttade 30 grader som fick mig på andra tankar.

- Och se på de där vackra paraplytal-larna och visar dem från den nya bastun.

Wuorio gjorde en offert på området.

Säger inte summan men Ensto begärde 100 000 € till.

- Då visste jag att köpet blir av, sade Wuorio.

Raades och Kekkonens bastu

Den nya bastun ersätter den stora bastun som Nestes chefdirektör Uolevi Raade lät bygga delvis ut över vattnet. Pirskeri skaffades som fritidsområde för Nestes arbetstagare år 1967. Bastun var Raades ögonsten.

Wuorio förevisade ivrigt den närapå färdiga nya bastubyggnaden. Visar på de fina mörktonade kaklen, skaffade från Italien, och de bronsfärgade, glänsande armaturerna. I huset finns också mötesrum och konditionsrum. Från terrassen kommer man direkt ner till havet för att simma. Från fönstren som är från golv till tak ser man både in i Utviken och ut över havet mot Söderskär och Onas skärgård.

Bastun är den enda byggnad vi fick lov att ta bilder från fastän på området redan finns 13 färdiga hus. Den gamla bastun var i tiden områdets märkesplats. Uolevi Raade och Kekkonen med sällskap bada-

de ofta bastu där. Wuorio berättade att därför heter den nya bastun Raades bastu. På väggen inne i bastun kommer en bild att sättas upp av den gamla minnesrika bastun som byggdes utanpå havet.

Ett av de få problemen med Borgå berörde just detta. Borgå ville att den nya bastun skulle byggas ut över havet precis som den gamla bastun. Till slut kom man överens om att stranden fylls igen och den nya bastun byggs på fast mark men på samma plats. Originalbastun var alldeles rutten när den varit i kontakt med havet. Wuorio ville inte att samma skulle hända med den nya bastun.

Undantagslov

Den tidigare ägarens undantagslov att ändra området var för ett fritidscentrum. Wuorio sökte lov för ändring av området till fritidsbostäder. Undantagslov erhöles för två år framåt för hela området. Eftersom det inte skulle ha varit möjligt att bygga allt färdigt så snabbt, söktes sedan byggnadslovet för varje hus.

Köpebrevet med Ensto gjordes 2017, undantagslovet erhöles 2019 och efter det påbörjades planeringen av området. I

planeringen deltog den arkitekt som gjort planen för Ensto vilket försnabbade arbetet.

Byggområdet var på 1 600 m² vilket delades upp på 14 fritidshus och två bastubyggnader. Totalt alltså 16 byggnader. Byggrätten var från 112 m² till 120 m² enligt behov. Byggrätten för de två bastubyggnaderna var 130 och 180 m².

Markområdena såldes som bolagsandelar och varierade mellan 3000 – 6000 m². Alla byggnader är mörktonade. Men varje köpare fick välja huspaket enligt egen vilja. Av de färdiga byggnaderna är hälften Honkatalos stockhus, resten av andra leverantörer. Det första köpet av markandel gjordes 8.4.2020 och det första huset var färdigt i april 2021.

Pensionärsdröm

Paret som gjorde det första köpet hade under sina seglatser ofta tittat på klippuddarna vid Utviken. De är inte de enda som så här kunnat få sina drömmars mål uppfyllda. Nästan alla platser är sålda. Coronatiden satte fart på köpen när utrikesresandet tog slut och Nyland stängdes. Nu i slutet av april 2023 hämtades de sista två huspaketen. Wuorio låter bygga själva det ena.

- Det ena säljs och det andra håller vi själva, säger Reijo Wuorio.

Gemensamt för alla byggplatser är att de är nära stranden och har havsutsikt. Hela Pirskeri området på ca. 10 ha är alltså uppdelat i 16 markandelar som sålts åt privata köpare som besittningsrätter. I priset ingick färdigt byggd infrastruktur; el, vatten & avlopp, optiskt bredband, väg till byggnadsplatsen, vägbelysning, tennisplan och båtbro. De gamla byggnaderna är rivna, endast en arbetarbarack och den gamla grillplatsen är kvar.

Billigt har det inte varit. Förra årets dyraste fastighetsaffär gjordes i Pirskeri. Enligt Lantmäteriverkets statistik från 2022, publicerat bl.a. i tidningen Östnyland, såldes i Pirskeri två markandelar, den ena med färdigt hus för 619000 € och den andra utan hus för 469000 €. Naturen och klipporna inverkar på priserna.

Gemenskapsanda

Redan på Raades tid var gemenskapssandan på Pirskeri ett begrepp. En god gemenskapssanda vårdas fortfarande. Bosättarna har t.ex. egen socialmediegrupp, där man håller kontakt och t.ex. kan få hjälp med att skaffa mjölk om man råkat glömma. Det gamla grilltaket används också. Man håller kontakt med traktens grannar som bl.a. Ukkivägens väglag där

Pirskeri har en representant. Och Emsalö Byaboden rekommenderas.

Området administreras av Kiinteistö Oy Pirskeri och under mötena behandlas gemensamma ärenden mera officiellt. Delägare är alla som äger markandelar. I bolagsordningen är antecknat att husen inte får hyras ut kommersiellt. På så sätt säkras grannsamman.

Neste och Uolevi Raade gav namnet Pirskeri åt området och för vägen som ledde dit, Pirskerintie/Birsskärsvägen. När Neste sålde området gav de nya ägarna namnet Leporanta åt fastigheten. Men Wuorio beslöt ändra namnet till det ur-

sprungliga Pirskeri som nu är ett fastighetsbolag, Kiinteistö Oy Pirskeri.

- Leporanta försvinner nu härifrån, säger Wuorio.

- Det flyttar till Lovisa. Där har jag köpt 55 ha mark och 100 ha vatten.

- Där planeras någonting liknande som här, säger Wuorio.

Pirskeris nya husbonde

Foto: Tapani Mansikkala

Reijo Wuorio köpte som 20-åring en grävmaskin 1980 som växte till Konevuori Oy. Sålde företaget 2017 till Terrawise och satsade på Hakevuori Oy som han grundat och som nu är en av de största på den branschen i Finland. Till Wuorios företag hör också Tolkis fastighetsutvecklingsbolag som har också fastigheter i Lovisa och Uleåborg. Köpte 2021 i Lovisa Metalliranta av Industriförbundet som ska bli det nya Leporanta.

Som fritidssysselsättning idkar han med sin son jordbruk på en större släktgård. Under skördetiden anträffbar per telefon körande sin skördetröska.

TAPANI MANSIKKALA, översättning BEBBE NYBERG

Att bygga på Emsalö är begränsat

Man får inte bygga som man vill på Emsalö. Det reglerar Emsalö-Haxalö delgeneralplan som bestämmer vad man får göra. Också i Borgå byggnadsordning finns paragrafer för byggandet, mestadels begränsande sådana. Annars, tänker du fälla träd på din stugtomt? Läs först den här artikeln!

Delgeneralplanen utgör en klar grund för vad man får göra när det gäller köp av fastighet eller byggande på den. Den är till hjälp också när beslutandet av byggnadstillstånd konstaterar byggnadsinspektör **Jouni Koskela**. Han fortsätter att sköta Emsalö-ärenden när **Henning Johansson** blivit pensionerad år 2022.

Nya, typ Pirskeri fritidsbosättningsområden är inte i sikte. Vissa ansökningar har kommit men de berör annat som ändring av byggrätten till fast bosättning. Att få tillstånd för fritidsområden är en besvärlig process. Byggnadsinspektören kan ge tillstånd om delgeneralplanen ifall den tillåter det. När delgeneralplanen gjordes år 2001 bestämdes alla byggplatser och byggrätter och dessa kan inte ändras mera. Inte ens fastän det finns stora obebyggda områden på ön.

Undantagslov för t.ex. fritidsområden behandlas först på stadsplaneringsavdelningen som sedan skickar den till stadsutvecklingsnämnden. Där får den troligtvis avslag.

Därtill finns Borgås byggnadsordning från 2007 som gäller om inte delgeneralplanen ger en lösning. Där finns speciella bestämmelser om byggande vid stränder såsom rörande bl.a. bryggor, båtskjul, lagerbyggnader, utetoa och bastur.

Emsalö-Haxalö delgeneralplan var den första som gjordes i Finland enligt EU-direktiven angående strandbebyggelse. Invånarna på Emsalö den tiden kommer

nog ihåg processen. Flera väldigt sura på den. Fastighetsägarna fick göra ändringsförslag. Några godkändes men inte alla. Inte ens efter rättsprocesser.

Det här byggs nu

En klar skillnad jämfört med året 2022 är att inga ansökningar för fast boende har sökts. Förra året godkändes två. Några lov för fritidsbyggnader och bastur har nu godkänts säger byggnadsgranskare Koskela. I början av maj var under byggnad 13 hus varav några gällde ombyggnader av gamla hus. Flest på norra Emsalö.

Vid Holsteinsgränd byggdes ett nytt egna hemshus och ett fritidshus har ändrats till fast bostad, vilket är möjligt i bycentrumen. Vid Herrgårdsvägen är ett fritidshus-bygge påbörjat och ett annat är på väg. Där finns ännu tre obebyggda byggplatser. På Suomi-Yhtiös strandplaneområde är två byggnader på gång. Nära Poukama är ännu ett fritidshus under byggnad. I Orrby håller en ägare på att förnya en gammal byggnad. Vid Orrbyviksvägen byggdes ett fritidshus. På Pirskeri är tre hus i byggnadsskede. På en fastighet vid Badstukobbsvägen är en gammal byggnad riven och tillstånd att fälla träd för nytt hus har erhållits.

Lov för att fälla träd?

Det här är säkert för många helt obekant. Tillstånd måste sökas från bygg-

nadstillsynen om det gäller byggnadsplats på strandplaneområde om delgeneralplanen förutsätter det. På vissa områden får inte den nuvarande landskapsbilden ändras och det berör också naturskyddsområden. Regler för trädfällning finns både i Borgås byggnadsordning och i markanvändnings och bygglagen. Skogsvårdsområden berörs inte.

På strandplaneområde behövs muntligt tillstånd av byggnadsinspektören för att fälla högst fem träd. För att fälla 5 – 15 träd på delgeneralplan område behövs muntligt tillstånd av byggnadsinspektören. Över 15 träd fordras alltid skriftligt tillstånd enligt Borgås stad precisering av lagen.

- Det är viktigt att vara noggrann här så inte trädfällningen inverkar på landskapet, säger byggnadsinspektör Koskela.

Borgås byggnadsordning (punkt 3.2) reglerar anpassningen av byggandet till miljön och sparandet av naturvärden. Det lönar sig att fråga mera av byggnadstillsynen, konstaterar Koskela.

Pirskeris och Suomi-Yhtiös strandplaner är från tiden före delgeneralplanen. Därtill finns det sju andra strandplaner, varav två är fastställda efter delgeneralplanen.

TAPANI MANSIKKALA, översättning BEBBE NYBERG

Vad gör Borgå SkärgårdsVattentjänstverk?

Fem frågor angående andelslaget Borgå Skärgårds Vattentjänstverk – svarar gör andelslagets ombudsman Johan Nyholm. (Text: Kaarina Sinerkari)

1.Borgå vatten dvs. stadens vattentjänstverk levererar vatten till Emsalöborna. För vad behövs ännu andelslaget Borgå Skärgårds Vattentjänstverk?

Vattenandelslaget behövs och har behövts för att vi ska få vatten av hög kvalitet till fastigheterna och vi får det bort också som avloppsvatten fastän vi är i yttre skärgården. Det kan vi lyfta på hatten för!

På Emsalö har Borgå vatten svarat för underhållet av stomlinjen sedan våren 2016. Alla sidogrenar ägs fortfarande av vattenandelslaget och sköts av andelslaget ända till fastigheternas anslutningspunkter och avloppsanslutningar. Utan vattenandelslaget skulle sidogrenarna

inte skötas av någon.

2.Hurudana arbeten och hur mycket har vattenandelslaget haft?

Underhållet belastar ganska litet men om något går sönder så sköter andelslaget om att det repareras. Reparationerna varierar, oftast är de små som t.ex. stockade avloppsrör osv. Till all lycka har tillsvidare inga större problem uppstått.

3.Räcker pengarna till för reparationer?

Tillsvidare verkar det som att en årlig medlemsavgift på 100 euro räcker till.

4.Vattenandelslaget hade i tiden ca. 430 medlemmar, hur många är fortfarande med?

Nästan alla har fortsatt som medlem-

mar. Vissa föll bort då deras fastigheter kunde anslutas nästan direkt till Borgå vattens stomlinje. Men flera nya har kommit med an efter det byggs på andelslagets område.

5.Hur ser framtiden ut för vattenandelslaget?

Bra att det kunde fortsätta. Utan andelslaget skulle sidogrenarnas eventuella rörbrott mm. repareras och betalas av berörda fastigheter. Att vara medlem i vattenandelslaget är en billig försäkring mot skador.

Mera uppgifter: Borgå vatten, Skärgårdens vattentjänster och Johan Nyholm, tfn 010 256 3175.

När Aina Topelius kom till Emsalö

Aina Topelius-Nyberg, husmor på Stora Byggningen på Havsudden i Varlax, var på sin tid en betydande påverkare på Emsalö. Hon samlade öns kvinnor till samkväm hos sig. På hennes initiativ grundades bl.a. Emsalö kapellförening med resultatet att ett kapell finns i Varlax by till nytta för Emsalöbor och Emsalövänner. Ett hundratal av hennes ättlingar bor nu på Havsuddens och Estamsuddens områden, mestadels som fritidsbor. Havsuddens bebyggande var i tiden en rätt så exceptionell och omtvistad händelse.

På den tiden bestod herrskapsfamiljerna oftast av många barn. Så också i Aina Topelius' familj. Aina Sofia, född 1846, var dotter till Zacharias Topelius och hans äldsta barn. Ainas syskon var Toini, f 1854 och Eva, f 1855. ZT hade två övriga barn, Mikael och Rosa men de dog i ung ålder.

Aina Topelius gifte sig 1867 med Berndt Axel Nyberg, f. 1840. Aina fick 10 barn (barnbarn alltså till ZT, andra barnbarn fanns inte), två dog nyfödda. Tre släktgrenar har inga efterlevande; Nyberg Zachris, Pajula, Boldt. Det finns fem släktgrenar med efterkommande: Nuorivaara, Stenbäck, Kuoppamäki, Nyberg Bertel, Nyberg Paul. Sista barnet Paul föddes 1889. Då var Aina 43 år. Av Ainas söner var Bertel Nyberg en av Rädda Barnens grundare och dess första verkställande direktör ända till sin pensionering. Paul Nyberg var en känd historiker och författare.

Först Björkudden

Björkudden i Östersundom, Sibbo, köptes 1879 för att ZT skulle få komma till landet och få lugn och ro att författa. Där fick familjen Aina & Berndt en stuga att bo i på somrarna med alla sina barn. Och ZT fick uppleva sina barnbarn och fiska med dem.

Berndt Axel hade jobb som lektor i Borgå Lyceum och ville gärna vara nära Borgå. En segelbåt skaffades, en Colin Archer som fick heta Tuulivej. Med den seglades det ivrigt i skärgården. I augusti 1890 (28.8) skulle familjen segla för vintern till Borgå och råkade hamna ut för den förskräckliga "Augustistormen" från söder när de kommit till Löparöfjärden.

Man berättade att vindstyrkan uppmättes till över 57 m/s i Helsingfors tills vindmätaren gick sönder. Berndt med familj och sommarens alla syltburkar kunde rädda sig med att runda den höga Storudden vid Svartbäck och segla upp på en sandstrand där båten lade sig på sned. Alla räddades, ingenting gick sönder förutom seglen. Efter denna händelse ändrade man dock båtens namn till Tuuli!

Men att bo på Björkudden passade inte riktigt, alldeles för inomskärs, inga klippor. De sökte plats för egen jordegendom

i skärgården. Så fick Berndt nys om någonting via en annan seglare. Så en vacker och lugn majdag 1897 rodde Berndt med två söner från Pellinge mot Emsalös södra udde, rundade den och fann Utholmen med fina klippor en perfekt båthamn i Utviken.

Holmen som var en udde

Zachris Topelius dog i mars 1898 och man beslöt sälja Björkudden och dela kvarlåtenskapen mellan systrarna. I juli seglade Aina och flera andra med Tuuli till Utholmen och Aina blev helt förälskad i holmen som efter landhöjningen egentligen blivit en udde.

I augusti 1898 kunde Utholmen köpas för 3500 mk av Knuts hemman, en årslön för Berndt. Pengar fick man först från Bonniers arvoden. Björkudden såldes följande vinter och Ainas arvepengar investerades i byggandet på Utholmen som nu fått det mera Topelianska namnet Havsudden.

Många bekanta och övrig släkt tyckte att Aina kastade bort sina arvepengar med att börja anlägga en gård ute bland berg och sten. Men hon var tillsammans med Berndt helt för det. Räntorna var barnbarnen och plats för dem. Och Berndt skojade med att säga att han var "stenrik".

Stort byggprojekt

Byggandet började genast efter köpet. Ritningar på huvudbyggnaden gjordes snabbt av kyrkoarkitekten Josef Stenbäck. Stenarbeten började genast i augusti 1898 och i november kördes en massa byggmaterial ut med ångbåten "Hoppet". Skjul för arbetarna och en smedja byggdes. Berndt hade gått i smedlära och ville själv smida spik och annat. Ett 20-tal män jobbade med stenarbeten, en stor brygga av sten och två husgrunder. Ett 40-tal timermän var sysselsatta med byggandet.

Stockavverkning gjordes i Ebbo då lektorerna i Borgå Lyceum hade rätt att ta stock därifrån. I januari - februari 1899 i -20 gr köld kördes ca 3000 stockar med hästforor över isarna. Landväg fanns inte

ännu. Det kunde vara 40 hästar på en rad som körde på isen via Kuggsund.

I mars 1899 byggs det överallt och hästen Putte, som familjen ärvt från Björkudden, var i hårt arbete. Man byggde två hus, en stor huvudbyggnad och en mindre vid stranden som blev först färdig i juni 1899 där familj och vänner på 19 personer kunde bo i den.

Blev kritiskt med bröllop

Björkudden tömdes och möbler och annat fördes med ångbåt och pråm till Havsudden. Drängfolk anställdes och det skaffades mera hästar samt kor och höns. I augusti 1899 skulle huset vara färdigt.

Dottern Anna skulle gifta sig då med Lauri Kuoppamäki. Det blev kritiskt men hjälp kom från förläggaren Werner Söderström som två veckor före skickade 145 arbetare med ångbåten Runeberg till Havsudden för att snickra allt färdigt. Brölloppet skedde i tid med en massa gäster.

Huset var alltså färdigt att bo i inom ett år. Och det var inte bara ett stort hus utan

Stora Byggningen år 1920

en hel gård. Bondgård ville Berndt och Aina ha det till.

Aina och Berndt var mycket religiösa, liksom barnen. När sonen Zacharias dog 1905 efter att ha fallit från masten på segelfartyget Regina han jobbade på som sjöman begravdes han på Havsudden. Jorden vigdes och tillstånd fick från Kejserliga Senaten. Det är en av de få privata gravgårdarna i Finland. Den sköts av en stiftelse och antalet gravar med släktingar ökar hela tiden.

Till fots från Borgå om så behövdes

Berndt hade sitt lektorsjobb i Borgå Lyceum och tog sig på olika sätt till byggnadsplatsen när det fanns ledig tid. Roende, gående, häst o släde, skidande. Somrarna var intensiva, då hade Berndt ledigt från skolarbetet. Aina flyttade själv ut till Havsudden för att vara husmor där och sköta ekonomin. Bostaden i Borgå avyttrades 1914 då Berndt gick i pension. 40 år hade de bott i Borgå.

Berndt var 59 år gammal och Aina 53 när de skaffade Havsudden. Samfärdseln till och från udden skedde i början med segelbåten Tuuli och sedan den sålts 1915 med en hel del andra segelbåtar. Det seg-

lades intensivt. Annan trafik i början av 1900-talet var med olika ångbåtar som t.ex. ångbåten Lovisa som regelbundet landade vid Edesvikens ångbåtsbrygga. Med den var det enkelt att resa till Helsingfors. Fiskarmotorbåtar nämns redan 1901 och blev mera vanliga efter 1910.

En mycket viktig teknisk grej var att Berndt fick ordnat telefonlinje till Havsudden 1903. Den var i mycket flitigt bruk. Trafiken av släkten, vänner och bekanta och också främmande var synnerligen livlig. Det kunde röra sig om 10-20 personer som också ofta blev över natten.

Det skrevs mycket på Havsudden, massor med brev och dagböcker. Man kan följa med livet på Havsudden genom Ainas dagbok. Hon skrev varje dag från 1863

till 1916 enligt devisen från sin far "ingen dag utan en rad". Hon slutade skriva några dagar före sin död på Havsudden 16 december 1916. Hon hade 5 oktober just fyllt 70 år. Berndt Axel fortsatte att skriva hågkomster och flyttade bort 1920. Han dog 1924 84 år gammal.

Text: Bebbe Nyberg från ett föredrag 21.7.2021 på Midgård, Emsalö

In Memoriam

Thure Malmberg

Journalisten och båtologen Thure Malmberg avled den 20 november 2022 vid 84 års ålder i sviterna efter covid. Han var fritidsbosatt i Varlax, Nord-Fågelvik och hade fått sin Emsalöanknytning redan på 50-talet via Gunilla (Ninna) Dahlberg, som 1960 blev hans hustru.

Sin livsgärning utförde Thure vid Hufvudstadsbladet, bland annat som mångårig redaktionschef. Som kunnig och mångsidigt intresserad skriftställare gav han själv eller tillsammans med medskribenter ut ett antal böcker, främst med sjöfarts- eller rederianknäpning. Vid de

båda Emsalöböckernas tillkomst på 90-talet stod han för en avgörande insats genom att redigera en stor del av böckernas texter. Han var därtill en mångårig medarbetare i tidskriften Skärgård.

Under de sista åren ombesörjde Thure att hans digitala sjöhistoriska arkiv övertogs av Sjöhistoriska institutionen vid Åbo Akademi, medan största delen av hans omfattande litteratur donerades till Kristinestads sjöfartsmuseum.

BERTEL ROSENSTRÖM

Thure i Portugal 2021. Foto: Ninna

Bo Jakobsson

Den 6 februari avled efter en sjukdomsattack sjökaptan Bo Jakobsson i Varlax i en ålder av 84 år. Han var född på Ävensor i Korpo och blev genom äktenskapet med Ebba Rosenström i Hamnkil naturaliserad Emsalöbo. De var sedan coronautbrottet bosatta i Vattugårdsstrand i Varlax.

Bo var den yngsta av de berömda sjökapitensbröderna från Ävensor av vilka de båda äldre, tvillingarna Sune och Stig är avlidna sedan några år tillbaka. En syster är nu den enda kvarvarande av syskonskaran, då den yngsta systemen miste livet vid

tsunamikatastrofen i Thailand 2004 och som också är den enda vuxna finländare vars kvarlevor inte återfunnits.

Under sina år till sjöss tjänstgjorde Bo bland annat på Finland-Sydamerikalinjen och senare på flera passagerarfartyg, framför allt på Finlandia och Finnjet på Tysklandslinjen.

Bo Jakobsson var också stiftande medlem och mångårig styrelseledamot i Emsalö Byråd.

BERTEL ROSENSTRÖM

Ebba och Bo Jakobsson utanför sommarhemmet på Emsalö. Foto: privat

Röntgenfotografering på m/s Gullkrona 1950-talet

Av med blusen och in i skåpet; sade skepparen.

Jag var tretton år och tyckte nog att Gullkronas skeppare, som också skötte röntgenapparaten ombord, var ganska burdus, säger **Ebba Jakobsson** på Emsalö i Borgå skärgård. En sommardag 1955 röntgenfotograferades hon på m/s Gullkrona.

Ebba Jakobssons minns att skepparen skulle ha varit **Ferdinand Sjöström** från Kökar, och fast mötet med honom för en känslig tonårsflicka verkade korthugget, har hennes man, **Bo Jakobsson** en annan minnesbild:

– Sjöström var en trevlig och glad karl som kände skärgården, säger han.

Ebba Jakobsson, född Rosenström, hade cyklat tio kilometer från föräldrahemmet i Varlax längst i söder på ön för att komma till skärmbildsfotograferingen, som undersökningen kallades, i Orrby.

Det var dåtidens stora folkfiende tuberkulos man jagade med röntgenfotograferingarna på bl.a. m/s Gullkrona.

– Det tog tre kvart att cykla till ångbåtsbryggan på Orrby, där Alice Nyholm från Bengtsby mitt på ön satt och väntade på sin tur. Vi var de enda klienterna. De stora massfotograferingarna sköttes i Borgå, skärgårdsbryggorna här var bara ett kom-

plement.

– Jag hade ju lärt mig cykla som sexåring, så det var inget problem, men med hemresa och fotografering tog allt ändå flera timmar, säger hon.

Ebba Jakobsson har tillsammans med sin man Bo en andrabostad på Vattugårdsstrand intill sitt barndomshem i Varlax, där dottern Hedvig nu bor med sin familj. Vintertid bor Ebba och Bo i en lägenhet i Tölö i Helsingfors, men sedan pandemiutbrottet har Emsalö varit deras hem.

– Jag saknar Helsingfors, säger Ebba,

bl.a. arbeta för Folkpensionsanstalten. Bo fortsatte till sjöss och blev sjökapten i Åbo med en lång karriär på AL, Bore och FÅA.

Om det var tomt på bryggan i Orrby när Ebba fotograferades var det desto mer folk på Norrskata när Bo var barn. Under 1950-talet bodde där mycket folk medan Pargas kalk drev en gruva i närheten, och det betydde köer till undersökningarna på hälsobåten Gullkrona, säger han.

Den mindre föregångaren, Lyckoslantén, har han inga minnen av, men Gullkrona-båten besökte han flera gånger, och ett foto av henne från 1957 finns prydligt inklistrat i familjens fotoalbum.

Text: Thure Malmberg. Publicerat tidigare i tidsskriften Skärgård, hösten 2022.

M/s Gullkrona på besök i klubb

Kvarts ska letas på Emsalö!
Se mera om saken på Byrådets hemsida.
emsalo.fi/aktuellt

medan Bo trivs bäst på Emsalö.

Också han är infödd skärgårdsbo och kommer från Åvensör i Korpo. De två blev ett under studieåren på 1960-talet, när Ebba utbildade sig till socionom och journalist i Helsingfors för att sedan länge

Gullkrona fotograferad vid Klubb bryggan på Åvensör 1957 av Bo Jakobsson med hans nya kamera.

Neste – okänd granne?

I Sköldvik har Emsalö som granne Finlands största företag, Neste. Nu i år kan vi på Emsalö Byråds bussresa fara till Nestes område och få höra vad som planeras när raffineringen av råolja upphör på 2030-talet.

Skriv upp i kalendern onsdagen 23.8.2030 kl. 16 och kom med. Mera uppgifter om anmälning i juni. Se www.emsalo.fi/aktuellt eller Emsalö Facebook.

Utgivare: Föreningen Emsalö Byråd rf.

Redaktion: Bebbe Nyberg och Tapani Mansikkala

Layout: Bebbe Nyberg. Kännöket Tapani Mansikkala.

Ombrytning: Jari Nenonen, Skandinavia Offset 2023

ETT STORT TACK TILL
PER SPAKIS STIFTELSE
SOM MÖJLIGGJORT
UTGIVNINGEN AV
EMSALÖBLADET.